

Академик Мијат ШУКОВИЋ

РИЈЕЧ ОГЛАШАВАЊА ПОЧЕТКА НАУЧНЕ РАСПРАВЕ

По дужности председника Одбора за реализацију научно-истраживачког пројекта *Уставни систем и законодавство државе Црне Горе и правци њиховог унапређивања*, који већ другу годину заједнички и успорено реализују ЦАНУ и Правни факултет у Подгорици, у оквиру чије реализације је организована и ова научна расправа, а са осјећајем задовољства што се овдје данас окупила не бројна, али довољно креативна заједница мислилаца из области друштвених наука, о г л а ш а в а м почетак научне расправе у облику *Округлог стола* на тему

ПАРЛАМЕНТАРНИ ИЛИ ПРЕДСЈЕДНИЧКИ СИСТЕМ У НОВОМ УСТАВУ ДРЖАВЕ ЦРНЕ ГОРЕ

У име организатора сваком учеснику скупа захваљујем на одзиву и учешћу.

Захваљујем посленицима медија који прате расправу на овом скупу и који ће путем медија професионално информисати јавност о његовом одржавању и у мјери коју допуштају медији презентирати садржину расправе.

Научницима није потребно тумачити зашто је једна увијек актуелна тема одабрана за расправу научника у научној институцији. Нема потребе ни казивати им да су безразложна „чуђења” зашто је организована ова научна расправа о оном што се уставно утврђује када надлежни државни орган није ни донио одлуку да се приступи изради новог устава државе Црне Горе. Научници знају да никога ван научне структуре не треба ни питати да ли ће се, када ће се и зашто организовати расправа научника о некој актуелној теми.

Тоналитет упућених питања зашто је организована ова научна расправа, међутим, не допушта да се на почетку овог скупа прећути краће објашњење зашто је означена тема одабрана за расправу научника и зашто је расправа организована.

Објашњење је: друштвени развој промијенио је државу Црну Гору каква је постојала када је донесен садашњи њен устав. Промијењеној држави Црној Гори потребно је ново уставно устројство. Потребан јој је нови устав. То науку и научнике обавезује. Што уставотворни орган о томе још ћути, није препрека научницима да говоре о оном што живот отвара као теме за расправе.

Тема о предсједничком и парламентарном систему, предностима и недостацима једног у односу на други, од XVIII вијека до сада, спада у ред најзначајнијих тема о којима се расправља у уставноправној и политиколошкој научној литератури и уставноправном животу. Широм свијета то је континуирано отворена тема. Разлог је у значају облика организације власти за осигурање слободе и демократије, за рационалност и ефикасност управљања друштвом и државом.

За научнике и научне институције нема ништа природније и логичније него да тематику таквог значаја изучавају и о њој расправљају увијек када за то постоји интерес научника. Ниједно научно изучавање ове врсте, па ни ово, не може бити ни временски зависно од официјелних одлука. Научни интерес то опредјељује.

Неспорни научни интерес за изучавање теме јавно је исказан у току 2003. године. Подсјећам: у расправи на претходном *Округлом столу* одржаном 19. марта 2003. године, у ЦАНУ у оквиру реализације истог научно-истраживачког пројекта у оквиру којег се одржава и овај научни скуп, учесник у расправи др Чедомир Богичевић исказао је становиште да величини Црне Горе и бројности становника које има одговара „модел предсједничког система” модификован „имплементацијом неких елемената из традиције црногорског друштва”; да предсједнички систем више од парламентарног обезбјеђује „ефикасност управљања државом и гарантује слободу”, те да то тражи и налаже „да црногорска држава преузме модел предсједничког система (налик на САД)”. Дакле, слобода и ефикасност су полазиште становишта. Не копија модела предсједничког система, него његова имплементација са модификацијама које одговарају особеностима и традицији Црне Горе. Иницирао је да то буде једна од тема за изучавање и научну расправу у оквиру

реализације научно-истраживачког пројекта у оквиру којег је одржан *Округлу сто* 19. марта 2003. и у оквиру којег се одржава и овај *Округли сто*.

На скупу исказано становиште објављено је у *Зборнику радова* са скупа. Тиме је постало елеменат духовности Црне Горе.

Готово истовремено и независно од казаног на *Округлом столу* у ЦАНУ, проф. др Веселин Вукотић, у стручно-научној расправи на једном скупу угледних економиста, исказао је становиште да је предсједнички систем рационалнији и ефикаснији од парламентарног, изнио аргументацију за то и заложиио се да држава Црна Гора новим уставом успостави предсједнички систем. Суштина његовог становишта и аргумената публикована је путем медија. Тако је његово становиште постало елеменат духовности Црне Горе.

Ништа логичније нема него да научници организују научну расправу са циљем да се у научном дијалогу трага за ефикаснијим и рационалнијим обликом организације власти.

Одбор за реализацију научно-истраживачког пројекта *Уставни систем и законодавство државе Црне Горе и правци њиховог унапређивања* природно и логично прихватио је иницијативу исказану цитираним становиштима да се научно изуче сва питања релевантна за рјешење дилеме: који од два означена система организације власти више одговара држави Црној Гори. Подстакао је неколико научника да индивидуално изуче ту проблематику и организовао ову научну расправу на којој ће научници изложити резултате својих изучавања.

То што надлежни орган није официјелно одлучио да се приступи изради новог устава државе Црне Горе, као цјеловит акт, не умањује потребу научног изучавања означене тематике и расправу научника о њој. Напротив, резултати ове научне расправе биће од користи за концептуално и садржинско обликовање новог устава Црне Горе, било када да се приступи његовој изради.

О циљу овог научног скупа, слједеће:

Природа *Округлог стола* као облика расправе научника не подразумијева да поједини учесници искажу цјеловите налазе својих изучавања и своје коначне одговоре на питања која обухвата тема расправе. Циљ расправе ће се остварити уколико сваки учесник искаже своје чињенично и теоријски фундиране погледе, становишта, идеје подстицајне за нова изучавања и сагледавања. Што више таквих казивања на овом скупу, његов резултат значиће сазнај-

ни помак, већи или мањи сазнајни искорак и путоказ за даља и продубљенија изучавања. Знам, међутим, да је за скуп припремљено и неколико цјеловитих радова.

Кратко разјашњење формулације теме.

Формулација теме за расправу у позивном писму исказана је у облику алтернативе. Учињено је то зато да би алтернативна изостреност додатно подстакла продубљенији приступ теми. Не подразумијева се, међутим, моделска искључивост. Напротив, подразумијева се структурна анализа компоненти које саздавају један односно други систем, упоредно и појединачно анализирање и вредновање тих компоненти, могућност њиховог комбиновања са смјером креације облика организације власти који би био саздан од начелно компатибилних компоненти једног и другог система. Кретање, дакле, смјером креативног трагања, а не копирања. На то упућује и чињеница да ниједан од два означена модела организације власти нигдје у свијету није досљедно и до краја изведен како подразумијева чисти теоријски концепт. Много је у свијету мјешовитих система организације власти. Под упливом историјских, политичких, културолошких и других фактора, модели су свуда мање или више модификовани прилагођавањем датој стварности. У много чему нијесу међусобно идентични ни облици организације власти који се означавају као предсједнички односно као парламентарни.

На крају исказ о планираном току скупа:

Уводно излагање имаће др Чедомир Богићевић. Избор уводничара определијелила је и одредила чињеница да је он на претходном *Округлом столу* отворио расправу о теми овог скупа.

Проф. др Веселин Вукотић није преузео обавезу да на самом почетку изложи резултате својих изучавања. Организатори очекују да он то учини. Уколико то учини, његово излагање такође ће бити третирано као уводно.

Потом би слиједила расправа по реду јављања учесника.

Унапријед није ограничавано вријеме трајања појединачних излагања. Пожељно је да појединачна излагања не трају дуже од 15 до 20 минута. Уколико неко прекорачи 20 минута, предсједавајући ће скренути пажњу да се угрожава могућност другим учесницима да искажу резултате својих изучавања, али сваки учесник може наставити излагање док не исказе све што је припремио да каже.

Излагања се снимају. Сваки учесник добиће текст свог излагања на ауторизацију. Приликом ауторизације учесници ове научне расправе и позвани на расправу који нијесу дошли могу проширити своје текстове. Ауторизоване текстове доставити Академији, која ће их објавити. То омогућава сваком да на скупу изложи само најбитније резултате својих изучавања, а да аналитику и исцрпну аргументацију напише приликом ауторизације.

Организатор ове научне расправе настојаће да се што прије створе услови да се публикују излагања са овог скупа.

Информишем да је др Младен Вукчевић обавијестио да је данас обавезан да учествује у раду Скупштине Србије и Црне Горе и да је тиме спријечен да учествује у раду овог скупа, а да ће свој прилог доставити у писаном облику.

